

САҢА ОЛОХ

Чурагчы чыгуучу хабарга

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТЭН ТАХСАР

Улууска бу күннэргэ

"АЗИЯ ОБОЛОРО" СПОРТИВНАЙ ООҢҢУУЛАР УОТТАРЫН ЭСТАФЕТАТА-ЧУРАПЧЫГА

Эстафета Чурагчы сиргээр үктэннэ

Алгысчылт В.Д. Пивоварова

А.К. Бочуруков

Муус устар 22 күнүгэр "Азия оболоро" спортивнай ооньуулар уотун эстафетата Чурагчы улуунун сиргээр-уотугар үктэннэ.

Төрдүс Аан дойдутаагы спортивнай ооньуулар уотун улууспутугар сырылынарарыга, анал дыһаллары тэрийиңэ улуус дыһалтатын социальнай боппуростарга солбуйааччы ДМ Лобанова салайааччылаах анал комиссия тэриллэбитэ. Дыһаллар нэһиликтэринин ыһтылар графикара оңоһуллан билэргэммитэ, "Саҥа олох" хаһыака бөчөөтөммүтэ.

Уот эстафетатын Таатта улуунуттан тутууга аһамыт дыһал Чурагчы-Таатта границатыгар ыһтылыһа. Границага эрдэ тийиң көрсүһүүтэ бэлэмнэммит Чурагчы делегацията, Дьокуускай-Магадан федеральнай трассанан анал формалаах сүүрүктэр "Азия оболоро" ооньуулар уоттарын куераччы көтөдөн кэллэлэрин, үөрүү-көтүү ортотутар "Ураа!" хаһыанан көрсөллөр.

Эстафета кыттылаахтара 9 улууну угуордаан, 3 тыһ. тахса км айаннаан кэллэлэр. Киирлэри пробег салайааччыга, экстремал сүүрүк, Верхоянский улуунун Бочуоттаах гражданина Дмитрий Николаевич Горохов-салайар. Эстафетага кыттылыны ыла сылдьаллар: Владовир Иванович Тордуянов, Уус-Алдан улуунун Курбунах орто оскуолатын физкультурага учуутала, Василий Михайлович Горбунов, Мирный оройуона, экстремал сүүрүк, Владимир Владимирович Находкин, Таатта улууна, чэгиэнтэппеһа спорт маастара.

Спортивнай ооньуулар уоттара анал лампага утулла сылдьар. Онтон эстафета факельны сүүрүктэр илиилэригэр тутан аһалан ылааччы делегацията туттараллар.

Икки улуус эстафетаны тутуһуу көрсүһүүтүн сирин-туомун культура управлениетин үлэһитэ Валентина Дмитриевна Пивоварова алгыс тылы анаан туран, аал уоту кыһынар кыһыһыан, арыһаах алаадынан айах тутта. Таатта улуунун аатыттан баһылыгы бастаан солбуйааччы Анатолий Константинович Бочуруков киирлэр улуустарыгар уоту көрсүүтэ ыһтылыһыт дыһаллары кэппээн туран, эстафета факельны билиһи улууспут баһылыгар Семен Илларионович Яковлевка туттарда. Баһылык эбэрдэ тыһыһыһыттан факелы Болтоно нэһилиэгин баһылыгар Николай Николаевич Поповка бэһэрдэ Салтыы ЧГФКСИ ректора, педагогическай наука кандидата Иннокентий Иннокентьевич Готсцев, Болтоно нэһилиэгин баһылыга Н.Н. Попов, спорт ветерана Мария Даниловна Кронникова эбэрдэ тыһ эттилэр. Эстафета кыттылаахтары аатыттан Д.Н. Горохов тылы эттэ.

Эстафета кыттылаахтарыгар бу сибэтиэй уоту "Азия оболоро" ооньуулар аһыллар күннэригэр дьэри этэнгэ илдьэ сылдьалларыгар баһыан туран, эбэрдэ суруктар, анал бэлэхтэр туттарылыһылар. Эстафета факельны Болтоно нэһилиэгэ тутта, салтыы Хатылы, Сылан, Арыһаах, о.д.а. нэһиликтэринин сылдьан баран муус устар 24 күнүгэр Амма улуунутар туттарылаһа.

Элбөх дьонугу спорка угуһа, чөл олоххо сирдир этэнгэ айаннаан дьин алгыһыттан аһыһыт!

Алексей СЛЕПЦОВ.

С.И. Яковлев

Спорт ветерана М.Д. Кронникова.

Эстафета салтыы айанныр.

ХАЛААНТАН СЭРЭТЭР ҮЛЭЛЭР САБАЛАННЫЛАР

Саас кэлэн, кэлэһини сыһарга бу кэмтэ сыһытык турар халаан боппуроһа эмнэ куерэйдэ. Муус устар 22 күнүгэр улуус баһылыгы кабинеттар халаан тургутун дьүүлэһэр, бэлэһини үлэлэри чуолкайдыар мунньах буолла.

Баһылыгы бастаан солбуйааччы М.И. Лобанов бу илпинээр күн СР Президентэ В.А. Штыров ыһпыт улуустар баһылыктара кыттылаах, халаан ууттар бэлэһини мунньах үлэтин белиһиннэрдэ. "Гидрометеорологическай комитет дьаһаллары билиһин дарты чуолкайа суохтар. Дьыл эрдэһэр да буоллар, 2-3 арэ күн эрдэһэр дьыллар.

Өрүһү кэбирэтин үлэһэ хаар түһэн бүтүһүнэ сабаланаары турар. Таатта, Тымто улуустарын, Дьокуускай куорат баһылыктара халаан уута кэлэр түбэлтэтигэр хааччылыһыларын билиһиннэрдилэр. Билиһи бэлэмнэх улуустар аһсааннарыгар киирдибит. Таатта улууна бэлэһини үлэлэрин ыһа илигэ сэмэлэһэ", - дьэтэ Михаил Иванович.

Чурагчы улуунун хаһаайыстыбаннай тэрилтэлэре уу кэлэр кэмгэр үлэлэр техникалары бэлэмнэрин туһунан иһитиннэрдилэр. "Маарыкчаан" ПО нэһиликтэри бородуустанан толору хааччылан эрэр. Чурагчы сэлэһиниэттэр

эвакуационнай пууннар, уу оботторор носуостар бэлэмнэр. Сүөһү, сыгы эвакуациятын быһааннара оңоһуллан түһэриһиһиттэр, көһөрөр сирдэр бааллар.

Баһылык Семен Илларионович Яковлев уматык боппуроһа ситэ быһаарылла иһитин бэлэһэттэ уонна хаалыт кыһас кэмтэ уматыһынан хааччыныга үлэни күүһүрдэргэ туһааннаах салайааччыларга ооруйла. Улуус Ыһсаллаах баһылыга-майгыта комитетин председателэ Трофим Михайлович Лытэин Хадаар, Хопторо нэһиликтэре бэлэһини үлэтин сабалы иһиһэрэн

эттэ. "Муус устар 26 күнүгэр ардах түһэрэ сабаланаар. 29 чыһыһыттан улахан ирээһин буолар. Онтон уу кэлэри туһунан сибидиһинэ кэллэ", - дьэтэ иһитиннэрдэ.

Аһылга барахсан билиһин нуурайан турбутун иһин, кыһас кэм иһигэр иһин үөһэтэх-аһтыбатах өттүгүн халаһык, балаһыһыһыны оһоруон сөп. Оһон халаһык баһылар түһүһэ бэлэм буоларга, улуустар баһылыктара үлэ тэһимин күүһүрдэллөрө наадатын мунньахтааһылар тоһоруһон эттилэр.

"СО" көрр.

2008 — Дүйнэ кэргэн сыла

АБАЛАР КОНФЕРЕНЦИЯЛАРА ЫЙТЫЛЫННА

2008 сэл – Дэмж кэргэн сыла. Ага – дмж кэргэн тутулар тутаар, эркин эрэл. Кэлигнн кэмжг обществог эр кинн орула түһүүт, мал олобо алданыта, обо агата суох итгиллигтэ сыгыгытк туар боштуруостарын буолтулар. Маннаах түмсүү, биһигэ буолуу, көмө наада.

Муус устар 18 күнүтөр дыһалта дыһыттын актоной саалатыгар "Ага — дыһ кэргэн уйгулаах олоһун түстээччи" дьээн улууустаагы аҕалар конференциялара буолан ааста. 16 нэһилээктэн 81 киһи тыһыны ыллы. Конференция

Болгоно нэвчилгээр сайынгны өөр үлэ-сынъялан лаадырын үлэлэтэр Борис Гөрохов бэйлтин уугутулар нэрээрэн, мааньх лаадырдар элбикэлэрэ туһаны эрэ оңоруудуу бэлэстэтэ. Улуу адаларын сибэгин чинээ Инокентий Матвеев муус устар 4 күнүтэр Дьёуускайга ыгытылыбыт республикатаагы адалар конференциларын үлэтин кытта билииннэрдэ. Нэвчилэктэртэн адалар сүбэлэрин чинээнэрэ, тэртитэлэр бэрэстэблэтэлэрэ эмиз үлэлэрин сырдааттынар.

Күн ижил өдөрлөгтөр санаа атастахыгта буудла. Ула-
хан бодиртотуу туус дьаһалтатын опекад уонна коле-
жествонор спонсорина Дария Иисапина ийитиннэри-
итэ ыла. Конференция кытылалаахтара уол оҕуу ий-
итэ, эр ийити оҕуулу урдэтингэ бастыг үлэлээх
психикитэр ууһуларын тарҕатары туруорустулар,
ментал түмүкү оҕуу биирдэ эр буолбакка, ииситэ-үстэ
кытыллар ийитэ үстээх буоларын билистээтилер, кон-
ференция түмүгүн ылыллыахтаах рекомендацыйа
уастытатын билэрдилэр.

Түүнчлэн цахууннаас рекомбинаци хийх аргаар Адалар С² Тусдүрстөвний Мунилагар (Ил Түмэнгэ) юмн ил хийнээс суруту бэлэмнээр бийаардлаар. Удус дахилгаар, үөрх урвалангетар, нэилн-жигээр үлхээр адалар субалар уул өр, ага оруулун үрднээр түүдүүлн үлз бийаанн бигэргэттир. Конференци хийлгалахтара "Дээ эр!" днн эр днн тарибт нэгүл санаа кулуубун үлэтин, нэилнж олхун-даларн бигээр сийдлаах адалар семнардарын Аларга хийлгалах биин санаанн өнөөдүр. Маны талынн СХБ-ынн салмаатчлаах 17 нийтнн сас-түүлнн хийлгалах ага сийнээ талынн.

Ольга ЖИРКОВА.

"ТИРЭБИМ – ПЕДКОЛЛЕКТИВЫМ"

Бүхүгээрээ В.С. Соловьев – Болот Боотур аатын Хатылы орто оскулатыг аялалд ачтан баяртай Командировкагаар төрүүнтээх. 2004 сылтан аныгы олох тэглэл ирдэбиллэн, улуска бастааһын инновационнай-техническай профилы ачылган оскуола ситиһилээхтээх үлэһэн-хамсаан калла. Аастыт сыл бу үөрөтлү системата түмүктээр "Лидер информатизации системы общего образования РС(Я)" СР үөрөтлүтүн министр Ф.С.Габышева, Саха государственная педагогическая академиятын ректора Т.Т.Саввинов илгэ баттааһынаах статус тутарыллыбытынан болоттоһо. Тутсаһай аастааһуулаах, икки элээстээх, баай ил олоһуулаах оскуола 135 үөрэтэр оролоох, 64 үлэһиттээх.

Оскуляны үчүс сыякыч директор НАЗамаров салайган ололор Николай Анатолывич Тирафим – педколлективтик даян каян туттар. Ол курдук, тутаах улазиптеринин директоры уеротер улаз салбуулаачы О. Ф. Петрованы, директоры иотер улаз салбуулаачы ЕР.Хохотанованы, методист Е.Н.Николаеваны ааттылар. Кия-оскула кимет сыяларылар сиптивилерин, араас куруктонилерге куруулорго кытган билирбизин ылыгытарын, экспериментальнай шонидарга буулан материалый база билге хангабыгын, уеротер тааныган оулор даярдарын сайыннарыла туста системалаах улаз ылыгыларын каясзета. Ону таанын Д.Д.Чечебутов салайлы-тышан оскула каян туттар музейи каян турарын билизип.

Хатыны орто оскуола дэуэлэй үүрэхтээгин систематгар ололурон улуустаары "Арча" үүрөтөр юуны кытта ыкса үлэлээр Холобур, быйыл 8 ор оскуоланы бүтэрэгигэр идэ ылыгытын туошулуур сурук тутар буулла. "Үрүн уонна хара арахсылааттар" диктиггин, оскуола ыарырдаттар өрүттэрдэх. Ол курдук, тупсагай көстүүлээх оскуола тас өтүнөн эрө үчүгэй. Ис илигэр киирдэхкэ, авариябай туруктаах оскуола буолара тута харахха бырадылар. Маны таһынан, үлэһиттэри (НСОТ) ор ахсаанынан хамаас талевууте долгутар эбит. Быйыл оскуоланы 18 ор бүтэрэр эбит буолларына, бастагы кылааска 6 ор ор киирбит. Бу көрдөөү "подшевой" талобур киирөр түгөнүтөр штат аччырылар күлүбэр.

Салхын кэлсэтэр кийим алан сүхүөх учууталыктан оксуола сүүрүн үлэһитигэр тойбо үүмкүт, 9-с сылын директоры үөрөх чааһыгар солбуйааччынан үлэлиир, СР үөрэжириситиг тулгуна, кылыс Амма кытаалыктан төрүттээх О. Ф. Петрова;

онлайн-технический предметтэри дигиталтан үүсгэтэр буюулуубт. Экспериментальной площадка буолан араас таһымнаах тэрхүүлүн-нэргэ кыттан, дыһаллары кыттан тэтиэххэ олоххо олоробут. Сата технологиялары киллэрэр, учуутал таһымнаах, иитэр-үсүтэр үлэ-каачыстыбатын үрдэтэр сыаллаах "Методический день", "Лучший медиа-урок", маастар-кылаастар, аһаҕас уруоктары оскуола-финанс ситимин быстыарга кылабыт.

Одус баайг бэлэглэх, толоруу хаачихлыгт информатив, фидатик, химийн кабинеттардаах, элхсийн үлэлитэрдэх Хатын орто-скулата бичат суолун таба булунарьсар сүдү суулталаах, элх-пинэстээх, чатчээнтэ суох үлэлитэр өсөө да тахсынаах үлэи-агарабыт.

Айгалина АДАМОВА.

Үөрэх-уумуу

Мурун-Тышмийатаары "Кыталык" уһуһаанна сьл устата дьиз кэргэн түмсүүлэринэн араас дьаһаллар тэрилтэлэр. Ол курдук, Дьиз кэргэн сылын аһыллыта, төрөһүттэр маастар-кылаастара, дьиз кэргэн союзтарын икки ардыларыгар спортивнай күрэхтэһилэр, конкурстар, "төгүрүк остуоллар" ыһытылыннылар. Утуу-субуу уус тарбахтаах эдэр ийэ Алена Иванова, дьиз кэргэн ытык малларын, уруһуйдуут Васильевтар дьиз кэргэн, Коркиннар удьор-уус аймах, хос эбэлэригтэн садалаан сиэннэригэр тийэ оҕолору элбэххэ үөрэтэр быыстапкалара турдулар.

"КЫТАЛЫК" УҢУЙААН ДЬОҢУН ТЭРЭЭҢИНЭ

Муус устар 17-18 күнүгөр "Кыталыкка" 5 сылын "Эврика" дигэн уһуһаан ииттөлүүчүлөрүн аабылара ыгытылына. Бу төрөөһүн сымал соруга дигэн өрүлөр кыра эрдэхтэриттэн дьон иһигэр толлутаһа суох сагаларга-иһгэрэргэ үөрөннэллэритэр олук ууруу, оһуоһага кыһаллэриттэ балэмнээһин буолар. "Эврика" бастакы сылы ыгытылыһытыгар көнүл темага төрүлүбү. Өрүлөр талбыт темаларыгар дакылаат суруһа дьүүлүүр сүбэ, төрөһүтүтэр, итээччилэр иһилэритэр көмүскээбиттэр. Иккис сылларыга "Биһиги аймах ким тугтуута", үһүс "Доруу буһа-кэһи баайа", төрдүс "Россия-Саха сирэ Россия уонна Саха сирэ холбоскуттара 375 сылыгар аналлаах теманы талан дакылааттары дьон уһуһахтык көмүскээбиттэр.

Ухуйаан сэдбидиссэй Барвара Петровна Пудова "Эврика" туһунан манньк кэспиир: "Бийиг манньк дыһалы боһис сылбытын ыштаабыт Орлорбутун ыһа уонна улахан бөлөххө араар таһаарыбыт. Ухуйааммытыгар бигэ төрөспү соһоа үлэтиир. Сыдыа айы кинилэр бириистэр туруораллар, ээрдэ нүөмэрдэри толкуйдуулар. Холбоор, быйылгы "Эврикабытын" "Өрөгөй" сас дьон төрөспүттэригит союзтарыттан биридэстэр бириистэри туруоран, аарыылары тэрийиик күөс-көмө буола сылдьар. Онон бу тэрийиик ухуйааммыт саамай кизин туттар уонна күүтэ бирааһынньыктарыттан биридэстэрэ диэххэ сөп. Быйылгы аарыыларбытын 2008 сыл Дьах кэргэн сыла буоларынан, орлорбут төрөспүттэрин кытта биригэ темаларын талан, стэндэлэрин оҥордо дакылаагтарыны көмүскүүллэригэр соруудаһабыһыт. Бары дагыны темалара олус интэриһинэй, наадалаах дьон билиэттиэхтин барыабын. "Эврика" бийиги, ухуйаан үлэһиттэрэ төрөспүттэр кытта ыкса сибээстээхтик, ситимнээхтик үлэтиирбиттэр тулхалыйбат олук буолар дии саныйбын".

Өвчлөр хэргийг сэтгэргийг дахилалттарын
тан улахан да киһи олус итгэриэһинэй, олоххо
буудбут түбэлтэлэри билээн-көрүүн сөл эбит. Хо-
лобур, Россия уонна Саха сирэ холбоһууттара 375
сыһылар аналлаах "Эврияда" Афоня Монасты-
рев эбээтэ эдэргэр Проксимианка улаһы
сылдан хайдах Нерониги куоралка баран кэл-
бития туһунан, "Биһиги аймах кизин түтүтүт"

дуган тэмдэг Майя Оконешникова "Үүх хогно" дуган хөнгөр дэмж хөргөнээрээр баар 100 савс-
таах хогно туунаах келсээбиттэрин нигээчөөр
бэлдээчээр. Майя келсээбит хогното, дүнн хос
эбээт келдэн буудан сүтэн кэлсээбиттэн баарын,
хогно Тугаттэн манна Чурагчыга хайдах кел-
сээбиттэн сэлдээбиттэн.

Батыш аарыларга кыра бөлөхкө 14 дакы-
лааттан бастагы мизостони Васильев Виталий
аратын катты "Дөһөрөй оңго-саха сыгыгы" диг-
эн теманы динг ич хохонхоохтук арыян ыл-
лылар Пасе мизостөр батыл Нам улууһутар
ылыһыбы "Хаар Айан" курорр арата хайдах
кытыһыбы мизосталэтигини огуулан Давыдо-
ва Лилиа уонна Мин кинигин таптыбын" диг-
эн теманы ич бастаах кытаачы Вера Дячков-
сая таптылар. Сааста бастагы сибээх -
и-ургуһун туһунан кэпсэи Местникова Милона,
ону тэтэ Лилиа Попова "Ыт-киһи доҕоро" диг-
эн дакылаатини үһүс мизоста буолдулар. Маны
таһыан дакылаатын сиртотун комускээбит Ко-
лла Наума уонна тема ич хохонун үчүгүйдүк
аратыһа иһин. Саниа Андросова аратыһаан
батыһабыт бөрүсөөк таптылар.

Улахан бөлөккө өрүлөр ким ийетинизен, араты-
нан, ким убагыт, эдиппим кытта оогостон-төри-
нэн кэлбиптер. Бастагы энестер "Собо" джөн те-
манын үчүр-уу: бгыткыт дыз көргөн Местни-
кочурлар тгратылар. Афоня Жарков ийетинизен
Чурапчы мангылаах маһып хатын туһунан,
Афоня Монастырев эботинизен талгһаларын ойу-
улаан ижжэ ипестэ буолдулар. Яловский Егор
аратын кытта уопаттар саамы илгерибирини
темаларын тгассыын араһын туһунан етөндө
уонна Егор оовчуур массыналарын көмөтүнэн
иэспэз, үһүс буолдулар. Кинилэри кытта тэггэ
Милден Кучуков ийэтин кытта оорсууну хайдах
үүнөрсөккэ төбөн, ханьык пымалары тутун-
накка ийбэт ас каларын туһунан сһэргээн үһүс
мжстөр тгратылар. Биһирэбил бирини Виталий
Катайков ийетиниин "Мин эһэм" джөн тема-
нан ыдыттылар.

Курулгиларын курдук, төрөлүүтэр, нийтлэлтэр, өмнөх асуус астыннылар, сэргэхсийдлэр.

Наталья ГАВРИЛЬЕВА

КИНИГЭ БЫРААҤЫННЫЫТА

2008 с. Россия үрдүнэн Дьиз кэргэн сылын биллэриллибитэ. Онон сибээстээн, бары дьаһалларга дьиз кэргэттэр көхтөөхтүк кытталарыгар улахан болломто ууруллар. Ол курдук, муус устар 8 күнүгэр "Айыллаан" Сыллыаан кинигэр сылын айы ытыллар улуустаагы дьиз кэргэнинэн ааҕы фестивала кинигэни таптааччылары бэйиһигэр түгүлүн түмтэ. Бу дьаһал быйылгы үбүлүйдээх суруйааччыларга уонна үбүлээр айымньыларга аһаһа. Фестивалы улуустаагы үөрэх салалтата (нач. Е.С.Сидоров), оҕо библиотека (сэб. Е.П.Гуляева) уонна С.А.Новгородов аатын сүгэр Чурапчы алын сүһүөх оскуолатын библиотека (сэб. А.Е.Аргунова) тэрийэн ыттылар.

Чурапчы сэлэниэтигэр уонна нэһилиэктеригэр 16 дьиз кэргэн хамаандата кыттыны ылла. Араас интэриэһинэй инсценировкалары, компьютернай презентациялары, эгэлгэ байлалар остуоруйалары, композициялары көрдүбүт-иһиттибит. Ытырылаах малдьыттарынан "Тулукчаан", "Улыба", "Косил" уһууааннар итиллээччилэрэ уонна оскуола оҕолоро буолдулар.

Үөрүүлээх чааһы оҕо библиотекатын сэбиэдиссэй Е.П.Гуляева эрдэ тылыннан аста. Улуустаагы кинигэммит библиотечнай ситим методика Е.Д.Егасова, үбүлүйдээх дьаһалынан эрдэлээн турган, махтал суругу уонна сыаналаах бэлэни оҕо библиотекатыгар туттарда. Дьүүлүүр сүбэ үөрэх салаатыттан педагогической музей директора А.П.Григорьева, чааһынай предприниматель В.М.Чичигинарова, оҕо библиотекатын методика Л.П.Монастырева, улуустаагы гимназия библиотекатын сэбиэдиссэй Т.Н.Харлампьева уонна ветеран-коллектив Р.И.Попова үлэлээтилэр. Фестивалы

лы остуоруйа геройдара "Муударай черепаха" (М.С.Филиппова), "Кот в сапогах" (Е.Е.Ефремова) уонна "Билбэтчэй" (А.Е.Аргунова) илээн-сардалан ыттылар.

Бары кыттааччылар тэрээһиннээхтэрин, түмсүүлээхтэрин, оҕолор, дьиз кэргэттэр талааннарын толору арыыйыттарын бэлэниэхпитин баҕарабыт. Хас бириди дьиз кэргэн оскуола библиотекардара оҕорбут компьютернай презентацияларынан сырдаттылынылар. Болтоно, Амма оскуолалара дьиз кэргэттэри сырдатар истинэнэ хаһыатын оҕорбуттара көрөөччүлэр сэгээрмилэрин ылла.

Кыттааччылары сыаналыыр кэмгэ кырачаан көрөөччүлэргэ көрдөөх викторина ыттылынна, оҕолор сылбырға эппиктэри биэрэн үөртүлэр. Төрөппүт оҕотун ааҕытыгар сылын айы болломто улаатан иһэрэ көстөр. Ааҕар оҕо бары өттүнэн сайдылаах, билингэ-көрүүгэ, чөл олоххо тардыһар, тулалыыр эйгэҕэ харыстабыллаахтык сыһыаннаһар буола улаатар.

Дьүүлүүр сүбэ күүстээх үлэтин түмүгэр, кыттааччылар бары арал номинацияларга тигистилэр, кинигэ кэһиллээн, күндү бэлэх тутуурданаан үөрөн-көтөн тарҕастылар.

Ааҕар дьиз кэргэттэри бэлэмнээн, тэрийэн кыттынарыт нэһилиэктергэ, оскуолалар библиотекардарыгар, сэлэниэ уһууааннарын коллективтарыгар, бары кыттааччыларбытыгар, тэрээһингэ көмөлөспүт салалтабытыгар, ырыаан кыргыспит кырачаан артыыстарбытыгар, "Айыллаан" СК коллективтар барҕа махталбытын тиэрдэбит.

А. АРГУНОВА,
М. ФИЛИПОВА

Специалист трибунала

ЛЕПТОСПИРОЗ

Согласно приказа № 110/1 от 15 апреля 2008 года главного ветеринарного врача Чурапчинского улуса открыт неблагополучный пункт по лептоспирозу лошадей в уч.Хахыях и стационарно с Мындагай на основании экспертизы ЯРВИЛ №525/615 от 15/04-08.

Лептоспироз — заразная болезнь общая для диких, домашних животных и человека.

Возбудители лептоспироза — микроорганизмы рода Лептоспира. В воде сохраняются до 20 дней. Во влажной почве — до 193 дней. В органах и тканях убитых животных их жизнеспособность сохраняется до 12 суток, в замороженном состоянии при температуре — 30—70 градусов до 2 лет. Они чувствительны к раствору поваренной соли и различным дезинфицирующим веществам.

Источники возбудителей: грызуны и насекомоядные, которые являются носителями инфекции, а также больные и переболевшие лептоспирозом домашние животные (свиньи, крупный рогатый скот, олени, козы, лошади, собаки), пушные звери клеточного содержания (лисицы, песцы, нутрии).

Эти животные выделяют лептоспир во внешнюю среду с мочой и инфицируют воду, корма, пастбища, почву, подстилку и другие объекты внешней среды, через которые заражаются здоровые животные. Заглатывание возможно при поедании трупоов грызунов-носителей.

Основной путь передачи инфекции — водный, меньшее значение имеют контактный и пищевой (кормовой). В организм человека и животных лептоспироз проникает через незначительные повреждения кожи и неповрежденные слизистые оболочки полости рта, носа, глаз, желудочно-кишечного и мочеполового трактов.

В основном диагноз ставится лабораторно при обнаружении специфических антител в сыворотке крови животных. А также при наличии клинических признаков болезни и патологоанатомических изменений, характерных для этой инфекции.

Клинические признаки — болезнь характеризуется

кратковременной лихорадкой, гематурией, иногда желтушным окрашиванием и некрозами слизистых и отдельных участков кожи, нарушением функции желудочно-кишечного тракта. Основная масса переболевает бессимптомно, лептоспироз сопровождается абортацией в последний месяц беременности или рождением нежизнеспособного плода.

Патологоанатомические изменения — у павших животных характеризуются геморрагическим диатезом и желтушным окрашиванием подкожной клетчатки, увеличением в объеме печени, дряблостью консистенцией, на разрезе глинистого цвета, увеличением лимфатических узлов, с кровоизлияниями на разрезе. Мочевой пузырь переполнен мочой вишнево-красного цвета.

По условиям ограничений по лептоспирозу запрещается:

1. Выводить (ввозить) животных для целей воспроизводства, продавать животных населению;
2. перегруппировывать животных без ведома ветеринарного специалиста, обслуживающего хозяйство;
3. реализация сырья животного происхождения без ведома ветеринарного специалиста;
4. свободное содержание собак без привязи;
5. продажа собак без ведома ветеринарного специалиста;
6. скармливать невакцинированным животным корма, в которых обнаружены грызуны;
7. в неблагополучных хозяйствах допускать животных к воде открытых водоемов и использовать ее для поения;
8. выпасать здоровых животных на пастбищах, где выпасались больные лептоспирозом животные.

Ответственность за здоровье, содержание и использование животных несут их владельцы, которые обязаны выполнять указания ветеринарных специалистов о проведении мероприятий по ликвидации и профилактике болезней животных. Совместными усилиями владельцев животных и ветеринарных специалистов мы обязаны ликвидировать очаг лептоспироза.

КЫРАҤЫ ХАРАХТААХТАР, ЭРЭЛЛЭЭХ ИЛИИЛЭЭХТЭР КҮРЭХТЭРЭ

най судьуйа Нь. А. Никитин эрдэ тыл эгиттэр, кэм кыраҕы харахтаахха, кытаанах илиилээххэ кыайыны баҕардылар. Эрдэ ытыллыбыт күрэхтэһилэр кыайылаахтарга быһаары көтөхтүлэр.

Саанан ытыы 3 көрүнгэр барыта 260-ча киһи кыттына. Бастагы көрүнгэ автомат уонна иккис уостаах саалаахтар иккис бөлөххө араахан күрэхтэһилэр. Ытар рубевка киирбит киһи бастаан олорор күүс сыалы, онтон "сүүрэн иһэр кыбаҕы" уонна "көтөх иһэр күүһү" табыахтаах. Маньык усулуобуйа республика үрдүнэн биһиги эрэ улууска баарын бэлэтиэххэ наада. Иккис түһүмэти эгэннэ ааспыттар үһүс түһүмэххэ "кэдэйдилэр". 150 киһи кыттыбыт буоларына, үһүс көрүнгэ сыалы 30 эрэ киһи биэрдилэр. Иккис дорубуоннуу хатаан сүрүн бириис иһин киирсэр буолдулар. Мэллүйтүгэр истэригэр спортивка Россия тийэс биллэр ытааччылар А. Макаров, И. Макаров курдуктар бааллара соһуччу буолла. Түмүкк кыайылаахтарынан буолтулар — автомат саалаахтарга Р. К. Барашков (Бахсы) I миэстэ, Ю. Л. Николаев (Чахыр) II миэстэ, М. И. Макаров (Сылан) үһүс миэстэ. Иккис уостаахтарга I миэстэни Н. И. Аммосов (Чурапчы), II миэстэни (В. С. Попов (Мырыла), III миэстэни Т. Н. Сивцев (Сылан) ыттылар, абсолютнай чемпионунан Бахсыттан сылдар Р. К. Барашков буолла. Бастаабыттарга турнир кыайылааҕа буолбутун туоһулуур диплом, булт саатынан наҕараадалаахтык туһунан сертификат, харчы туттарылынылар. Маньы таһынан үс көрүнгөргэ тус-туһунан кыайылаахтар быһаарыллан мэтээлгэ, бириискэ тигистилэр.

Бу күн иккис улахан күрэхтэһиинэн спорттукка "А" уонна "С" категорияга араахан барыта 60 киһи иһин-калин түһүстүлэр. Дьэ манна, эрдэ "көтөх иһэр күүһү" сыһыспыттар талааннара тараста. "А" категорияга Дьоксуускай куораттан сылдар ыалдьыттарыбыт кэмиэлэригэр хаалларан Р. В. Ушницкий бастаата, иккис миэстэни Мурун Тыымпыйаттан төрүттээх интернат-оскуола олохтооҕо Н. С. Иванов ылла уонна спорт бу көрүнгэр улуус биир бастык спортсмена буоларын өссө төгүл дакаастаата, сотору спортсмена турар республикатаагы күрэхтэһиэгэ улуус хамаандатын састаабыгар киирсэр буолла. Үһүс миэстэҕэ В. С. Попов тараста. "С" категорияга туһааннааһынан В. В. Собакин, И. Н. Барашков, А. А. Новгородов бириискээх миэстэлэри ыттылар.

Турнир үһүс көрүнгүнэн салгын саатынан мишени ытыыга оҕолорго кыргыттар, уолаттар күрэхтэһилэрэ буолла. Улахан дьонно дьахталлар, эр дьонно күрэхтэһилэр. Мугудай уонна Кытаанах оҕолоро үчүгэй бэлэмнээхтэрин көрдөрдүлэр. Мугудайтан сылдар тренер И. С. Толстоухов пневматической бастыиэт аҕалан ыттаран интэриэһин тарта.

Күрэхтэһи түмүгүнэн кыайыттар, бириискээх миэстэҕэ тиксигиттэр анал бириискэригэр наҕараадаланылар.

Күрэхтэһээччилэр, көрөөччүлэр турнир тэрээһинэ үчүгэйи, Нь. А. Никитин салайааччылаах судьуйалар бөлөхтөрө таһаарылаахтык, чуолкайдык үлэлээбитин бэлэтиэттилар, махталларын тиэртилэр.

Ытыы спорда калын кэмгэ биһиги улуустутугар күүскэ сайдан эрэр. Ол туоһунан тэрииттэр, нэһилиэктер иккис ардыларыгар күрэхтэһилэр, араас турнирдар ытыллылар буолар. "Азия оҕолоро" ооньууларга, "Манчаары" спартакиадаларга ытыы оһуһурунна. Онон спорт бу көрүгүнэн өссө күүскэ дьарыктанарбыт, болломтоно уурабыт ирдэбиллэр.

И. МАКАРОВ,

Чурапчы улуун ытыыга спордун федерациятын председателэ.

Автор суруттар эгнэлэр санаа
редакция позициялар маддын оеп
түбөлөр булалбат. Сурутка
ыһыллар маалылар
кардыктаахтарыгэр элпелтеһин
автор тус байыта сура.